

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " " " za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Reforma ljudske šole.

Zborovanje delegatov komitēja za reformo ljudskega šolstva.

Dunaj, 10. aprila 1910.

Pred dvema letoma se je na Dunaju osnoval iz zastopnikov Nemške-avstrijske učiteljske zveze, društva „Freie Schule“ in Socialno-pedagoškega društva komitēja za reformo ljudske šole. Ta komitēja si je postavil nalogo, da izvrši poizvedbe o razmerah avstrijskega ljudskega šolstva, da razkrije v znanstvenem in statističnem oziru sedanje stanje avstrijskega ljudskega šolstva in da dobi iz tega temelj za delovanje reformacije ljudskega šolstva v naprednem smislu. Komitēja za reformo ljudske šole je s pomočjo naprednih nemških učiteljskih organizacij izvršil poizvedbe najprej v nemških avstrijskih pokrajinah. Komitēja ima že 3000 izpolnjenih vprašalnih pol, katerih statistična obdelava se bliža koncu in kaže izredno zanimiv material. Komitēja pa je v spoznanju, da bi poizvedbe o razmerah ljudskega šolstva le v nemških delih Avstrije z ozirom na skupni smoter ostale samo nepopolno delo, stopil v dogovor z drugimi avstrijskimi narodnostmi. Tu so prišle v prvi vrsti v poštev nemške učiteljske organizacije, ki so za to novo gibanje pokazale veliko zanimanje in so se na povabilo komitēja tudi takoj lotile dela, kjer so si pridržale popolno avtonomijo.

V nedeljo, dne 10. aprila t. l., so se torej šli na Dunaju zastopniki učiteljskih organizacij vseh narodov, da pod predsedstvom docentov dr. Rudolfa Goldscheida in dr. Gustava Scheua poročajo o dosedanjih uspehih akcije in se posvetujejo o nadaljnjem delu. Zborovanja so se udeležili: dr. Goldscheid in dr. Scheu (komitēja za reformo ljudske šole), Denk in Lang (Nemška-avstrijska učiteljska zveza), Enslin in Speiser (Freie Schule), dr. Goldmann, Schmiedl, prof. dr. Jerusalem, prof. Kopetzky in prof. Hartwig (Socialno-pedagoško društvo, zadnji tudi kot zastopnik Društva za šolsko reformo) in tajnik komitēja, jur. Klammer. Kot delegat zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji je prišel tajnik Matija Hajný (Jan-kovice na Moravskem), kot delegat Češke učiteljske zveze Fr. Moravec (Praga) in Jos. Smrtka (Praga), kot delegat Moravske učiteljske zveze Al. Valenta (Svabence), kot delegat Poljske učiteljske zveze Stanislav Palka (Bohnija) in Henrik Kanarek (Krakov), kot delegat Rusinske učiteljske zveze Aleksa Hajdukiewicz (Levor), kot delegat Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev E. Gangi (Idrija), kot delegat Dalmatinske učiteljske zveze Mirko Kirinčić (Korčula), kot delegat „Narodne Prosvjete“ v Istri Anton Opašić (Pazin) in kot delegat Italijanske učiteljske zveze Anton Bettioli (Trst).

Dr. Gustav Scheu je poročal o dosedanjem delu komitēja. Ko so vsi delegati, ki so zastopali skupno 48.500 organizovanih naprednih učiteljev in učiteljic, poročali o stanju dela v svojih organizacijah, je dr. Karel Englisch (Čeh) temeljito govoril o stati-

stičnem delu prevzete naloge. Dr. Goldscheid je razvil v velikih potezah sliko o započetem gibanju in je stavil predloge za nadaljnje delovanje celotne reformacije.

Zborovanje je pokazalo popolno soglasje zastopnikov zbranih organizacij. Delegati posameznih narodnosti, v katerih področjih niso pozvedbe še završene, pač pa so že v teku, so se izjavili, da bodo pospešili svoje delo. Potem, ko bo ves material zbran in obdelan, se priredijo za vsako narodnost po komitėjih, ki pane bodo sestavljeni samo iz učiteljev, temveč iz zastopnikov vseh slojev in stanov, javni shodi za ljudsko-šolsko reformo. Tu se bo o uspehih dela poučila najširša javnost, ki se bo izrekla v obliki predlogov, referatov in nasvetov za reformo ljudskega šolstva. Vsa ta akcija dobi naposled svoj višek v javnem državnem shodu za ljudsko-šolsko reformo na Dunaju, kjer se bodo pregledali uspehi vseh posameznih shodov in dobili pozitivno obliko v modernem šolskem programu, slonečem na statističnih podatkih. Da se ta šolski program uresniči, to bo skrb nadaljne agitacije in propagande. Delegati so izjavili, da ostanejo stalni referenti svojih organizacij in da se kot njih zastopniki udeležijo vseh bodočih zborovanj.

Zborovanje je bilo zaključeno v navdušenem razpoloženju in v zavesti, da se je začelo veliko in znamenito kulturno delo.

Po zborovanju komitēja za reformo ljudskega šolstva so se posvetovali vsi zastopniki posameznih učiteljskih organizacij o skupni akciji, ki jo započne vse napredno avstrijsko učiteljsko v dosego moderne službene pragmatike za vse ljudsko-šolsko učiteljsko v Avstriji.

Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji bo o tem velevažnem vprašanju razpravljala letos na svojem shodu v Krakovem. Referat je prevzel poljski tovariš Stanislav Palka.

Kritika kritike.

I.

Ausführlicher Bericht

über die wesentlichen Wahrnehmungen auf dem Gebiete des Volksschulwesens in Kraln in den Jahren 1906—1908.

Čudno gledate, kaj pomenijo te nemške besede! Toda poslušajte!

„Das Streben nach Fortbildung ist bei einigen Lehrern ziemlich rege; bei vielen ist jedoch nicht viel zu merken oder geht es bei der Jagd nach Nebenverdiensten gänzlich verloren. — Es darf nicht unerwähnt bleiben, daß manche Lehrer durch das führende Lehrorgan von einer Fortbildung geradezu abgehalten und jene, die auf seine Stimme nicht achten, sogar lächerlich gemacht werden. „Keine Landeslehrerkonferenz, keine Vorträge, keine Fortbildungskurse, solange unsere Dienstbezüge nicht im Sinne des § 55. B.-V.-G. geregelt werden!“

heißt es da im Bruststone der Überzeugung, sobald ein neuer Fortbildungskurs oder etwas Ähnliches angekündigt wird. Die Führer der Lehrerschaft bedenken nicht, daß sie dadurch eine große Verantwortung auf sich laden, da ihr Vorgehen gewiß nicht geeignet erscheint, die Sympathien der maßgebenden schulerhaltenden Faktoren für die Lehrerschaft zu vermehren.“

Čemu to? — V popolnoma slovnski deželi, v metropoli Slovenije, v Ljubljani, se od državnih faktorjev tepta zakon narodne enakopravnosti, ki jo jamči člen XIX. drž. os. zak. Naravnost provocira se slovnsko javnost s tem, da se uraduje v šolskih poslih, ki naj bodo temelj narodni pravičnosti, v samem nemškem jeziku. Če sega pristranost in narodni šovinizem naših gospodarjev že tako daleč, da nam nočejo priznati pravice do samostanskega uradovanja, smemo pač upravičeno zahtevati vsaj dvojezična uradna poročila! Menimo, da je prvi pogoj državne narodne vzdržnosti, da se da priznanje in pravico do veljave narodnemu jeziku v zakonodajnih uradih.

Sedaj pa drugo vprašanje!

Kdo je bil prvi, ki je širil izobrazbo, smisel za izobrazbo, vzpodbujajo do napredka itd. med slovnskim učiteljstvom? Ni bilo še okrajnih in ne deželnih učiteljskih konferenc, ni bilo še raznih kurzov, ni bilo še okrajnih učiteljskih knjižnic, niso bili še vladni šolski organi v istem položaju kakor so danes, ko so že uspešno delovala naša učiteljska društva za šolstvo, ko se je v njih morebiti že v celoti več storilo za šolstvo, nego se je storilo dosedaj pri vseh okr. in dež. učit. konferencah, ko je naš „Učit. Tov.“ vzpodbujal in pospeševal izobrazbo, strokovno in drugo med učiteljstvom. In danes? Mari ne izdaja naša učiteljska organizacija pedagoško-znanstvenega lista? Mari nima ona v svojem delokrogu vsa polja, vzgojna, znanstvena itd., na katerih deluje učiteljstvo, ki se za to mora samo izobraževati? Mari ni napredna učiteljska organizacija tista, ki je jedro in temelj strokovno-izobraževalni instituciji „Slov. Šolski Matici“, ki deluje za strokovno izobrazbo učiteljstva? Gospodje, ne prihajajte preoblastni, ker vam nismo glede pospeševanja strokovne izobrazbe med učiteljstvom ničesar na dolgu!

Zgodilo se je že, da ste nas — morebiti za vse to naše delo — obrcali! Kdo ovira poset strokovnih kurzov? Gospodje, mari se s tem, da se uvede plačevanje suplenta od učitelja samega in ne od deželne oblasti, kakor je bilo to do sedaj v navadi — pospešuje posejanje tečajev? Državna podpora, ki je v to določena, naj služi učitelju za to, da plača suplenta, in ne, da si pokrije stroške, ki jih povzroči obisk tega kurza? To se je imelo zgoditi v zadnjem času in da se ni zgodilo — ni zasluga deželnih mož! S kapitalom dolga naj poseča učiteljstvo strokovne kurze! Drugi slučaj, ko je bil razpisan kmetiški tečaj z deželno podporo. Oglasi se za to vnet učitelj ter izjavi, da sam za slučaj sprejema plača stroške. In kaj so mu rekli? „Tudi če sami nosite stroške, vam ne damo dopusta! Samo ta in ta — naš pristaš seveda! — dobi dopust in podporo, če se

zglasi.“ — Ali se na ta način pospešuje posejanje strokovnih kurzov? . . . Da, da, s pristranostjo, strankarstvom, materialnimi oškodovanci hočejo deželni prvosedniki pospeševati izobrazbo učiteljstva! Sodnik, ki dviga v zgoraj citiranih besedah prst nad ubogim učiteljstvom, kje si bil tedaj?!

Zakaj pa se mora učitelj, šele ko izstopi iz šole, izobraževati in dopolnjevati svojo izobrazbo? Zato, ker je Avstrija krušna mati učiteljstva, ker niso naša učiteljska za nič, ker se skopari tam z znanjem tako, kakor se skopari tu z denarjem. Uredite naša vzgojališča, odgovarjajoč vzgoji dobrega učiteljstva, da ne bo potreba krpiti pri izobrazbi in v življenju dopolnjevati celo osnovne življenske pojme, ki bi jih morali prinesiti s seboj! Plačajte pa stan tudi potem delu in izobrazbi primerno in konec bo tarnanju po nadaljni izobrazbi učiteljstva. Ne obrezujmo drevesa pri vrhu, če je gnilo pri korenini!

Gospodje! Dokler bodo plapolale na ljubljanskem učiteljskem plinove svetilke brez Aurovih nastavkov — kar je unikum sveta — toliko časa ne bo prinašal učitelj s tega vzgojališča s seboj smisla za moderno, higienično, ne človeškemu vidu kvarno razsvetljavo v šoli. Dokler se bo državi škoda zdela denarja, da bi napravila pošteno leposlovno knjižnico na učiteljsko, toliko časa ni tu govora o pospeševanju izobrazbe. Dokler se tu ne bo uvidela potreba, da je poleg leposlovne, potrebna za učiteljska tudi pedagoško-znanstvena knjižnica, toliko časa ni tu govora o splošnem pospeševanju pedagoško-znanstvene izobrazbe. Škoda denarja! . . . Za kanone ne? . . . Dokler bomo imeli v slovnski deželi za slovnsko učiteljstvo nemška ali, bolje rečeno nemška učiteljska (primerjaj Goriško, Štajersko itd.), toliko časa ni govora o modernem, pedagoškem načelom odgovarjajočem vzgojalšču učiteljstva. Dokler bo profesor veronauka nasprotoval razlagi profesorja pedagogike, da ni tako res o Herbartu, Rousseauu itd., kakor je to čitati v izvornikih, toliko časa naj ne pričakuje slovnski narod pedagoških mislecev, in naša učiteljska niso in ne bodo vzgojaljšča pedagogov! Dokler se bo z zopet poostrenim disciplinarnim redom naravnost kršilo vzgojna načela za samostojno, prosto življenje in poklic, toliko časa moramo to učiteljske imenovati za tiralca vzgoje za vstop v življenje in vzgojevalca „Hlapcev“. Dokler bo stal v tem disciplinarnem redu odstavek (§ 10.): . . . Tudi jim v obče ni dovoljeno, da bi se posluževali „posejvalnih knjižnic“, toliko časa se mora na učiteljsko govoriti o zatiranju izobrazbe in ne o pospeševanju gojenčeve izobrazbe. Dokler bo država tako stiskava, da bo z državnimi ustanovami po 100 K kupovala izstradane ljudi in jih plačevala s skopnim denarjem, da šest let strada potem v deželi in za dotični denar naposled prezgodaj umrje zaradi stradanja, toliko časa ne bomo govorili o državi kot dobrotnici učiteljstva. Knjiga bi ne zadostovala, da opišemo vso mizerijo bodisi z vzgojnega, učnega ali kakršnegakoli stališča!

Tu, gospodje, je jedro vseh nedostatkov! Sami priznavate, da je glavni vzrok, težko doseči še uspešnejšo nadaljno izobrazbo učiteljstva — borba za kruh, in vendar bičate učiteljstvo, ko poudarja ravnost, nikdar pa

nimate dobre besede za učiteljstvo na pristojnem mestu! Niti enkrat ni imela vlada besede, da bi branila učiteljstvo nasilja; vedno le bič, kakor grajski valpet nad ubogim tlačanom!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca marca K 88.515'02.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 3.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Ellen Key o materinstvu in ženskem delu izven doma.

(K sedanjim debatam o celibatu učiteljic.)

II.

V današnjih časih, ko gotovi ljudje tako brezskrbno in še bolj nesmiselno mečejo okolo s frazami „socialna zahteva, napredno mišljenje, pravica samoodločbe“ in drugimi, je nujno potrebno, da se sluša glas trezno mislečih in vse posledice logično do zvršetka zasledujočih oseb. In kot tako sem pokazal Ellen Key, pisateljico moškega sloga, a intenzivno ženskega čuvstvanja. Ellen Key je tako markantna prikazana na polju ženskega gibanja ter modernega vzgojeslovja, da preko nje ni mogoče preiti na dnevni red, osobito ne ženski, ki hoče nepristransko razmotrivati svoj sedanjí socialni položaj ter izvajati tozadavne konsekvence. Da pride Ellen Key, kakor sem omenil v prvem članku, slednjič do zaključka: „nazaj k materinstvu“, se bo zdelo marsikomu „nazadnjaško“. Seveda je to vtisk prvega hipa, ker omenjeni zaključek vsebuje jasno načelo: „Nazaj k prirodi!“

A temu načelu so sledili (omenim le par imen) Rousseau, Lamarck, Darwin, Goethe, Kopernik, Newton, Marx in tisoč drugih, ki so prodrli na raznih poljih človeške vede razne lažnazarore ter obrnili svoj pogled zopet k prirodi in njenim večnim zakonom, ki jih ne predrugači nobena na videzno še tako „svobodomiselná“ teorija. Ellen Key tedaj ne moremo dolžiti reakcionarstva; v svojih spisih zasleduje in priznava pogosto — cenjene tovarišice, naj se ne preplašijo — socialno-demokratska načela.

Svojo zlato knjigo „Stoletje otroka“ posveča pisateljica: „Vsem staršem, ki upajo vzgojiti v novem stoletju novega človeka.“

In če bi učiteljica in če bi učitelj, ki stopa v zakon, ne storila tega koraka s to nado, s tem trdnim sklepom, potem ne vem, pač kdo bi ga!

Kar nadalje duhovita pisateljica omenja v tej svoji knjigi, hočem le v kratkem označiti, kolikor ravno neobhodno zahteva predmet, ker sem si vsvesti, da je moj prvi članek potreben še nekaterih pojasnil. Iskrena moja želja pa bi bila, da bi to knjigo nam preskrbela v dobrem prevodu naša „Solska Matica“, ki nam poleg dobrih razprav podaja žalibog tudi brošure take vsebine in takih načel, preko katerih bi morali preiti tudi mi Slovenci že kdaj na dnevni red.

V omenjeni knjigi priznava Ellen Key popolnoma dualizem med teorijo in prakso v pogledu ženskega vprašanja. Jasno pove, kako so gotove „prvobornice“ ženske emancipacije popolnoma pozabile na žensko nadarjenost, na žensko fizis, na razmere okoliša ter strmo-glavile žensko v uničujočo konkurenco z moško delavsko silo brez pomisleka, kolika škoda se izcimí iz tega boja za družino in za žensko samo. Celo zakonskim predlogom za varstvo žene-delavke so se take emancipatkinje protivile, češ, s temi se sega samo neopravičeno v pravico ženske do samoodločbe.

„Ali,“ pravi Ellen Key, „ves ta način argumentacije temelji na sofističnem domnevanju, ki je zveržil vse žensko vprašanje, namreč, da je mogoče osvoboditi ženo od mej prirode.“

Tedaj meje, ki jih je stavila priroda. In preko teh mej je marsikatera člankarica skočila tako lahkono. Tudi moškemu je postavila mati priroda meje, in prav je, če in

ako jih priznava. Ali ženska, ki stopa v zakon z mislijo, oziroma samo z eventualnostjo na materinstvo, ne more teh mej prekoračiti, ne da bi delala krivice pravu drugoga. In ta drugi je mogoči otrok.“

Tedaj tuje pravo! Na to morda ni mislila njena člankarica. Tuje pravo vsebuje našo dolžnost. In tu se nehote spominjam G. Mazzinija, ki svojim pristašem ni spisal „i diriti dell' uomo“, temveč „i doveri dell' uomo“ ter dejal v predgovoru k tej svoji knjigi prilično, da kdor svoje dolžnosti pozna, pozna tudi svoje pravice, in če bi izvrševali vsi svoje dolžnosti, ne bi bilo krivice na zemlji.

Nadaljuje Ellen Key, da ima toliko mož, kolikor žena popolno pravico zavreči zakon, oziroma skleniti zakon z namenom, da ne bosta imela nasledstva.

„Polno pravo ima žena izpremeniti se v ‚tretji spol‘ — v spol čebela-delavke, brezspolne čebela — ako najde v tem svojo najvišjo srečo,“ pravi Ellen Key in dostavlja kasneje, da ima taka žena „popolno pravico ugonobiti se z delom.“

Ali tem ona ne govori.

„O čem sedaj govorim, je le to, da ima vsaka ženska, ki še ni jenjala želeči si materinstva, že kot deklica in temveč kot žena dolžnosti nasproti še nerojenemu spolu, dolžnosti, ki se jim ne more odtegniti brez brezobzirnega egoizma.“

Ta egoizem, ki je pogosto posledica bednih socialnih razmer današnjih časov, bi moral biti po Ellen Keyevi v svojih posledicah grozen memento vsem onim, ki se pečajo z „osvobojenjem“ ženske.

„Govoriti o ‚svobodi‘ žene, o njeni individualni samoodločbi, medtem ko ona dela kot tovarna živina, da doseže eksistenčni minimum, ki jo še reši gladne smrti, in pod pogoj, pod katerimi je svobodno delo za ženo in moža le prazna beseda — to je, milo rečeno, nesmisel.“

In nato navaja pisateljica uprav strašne statistične podatke o umrljivosti novorojenčkov ter materinskih boleznih onih mater, ki delajo izven doma. A ti podatki so sestavljeni in se nanašajo na ženske, ki delajo telesno. Kaj pa naše učiteljsko delo, telesno in duševno, ki nas dnevno izpostavlja stoterim boleznim, ne vstevši sušice!

Ljubezen, res, ta beseda se je tudi poudarjala v minuli polemiki, ljubezen naj združi moža in ženo v zakon, ona naj pretvori s svojim čudovitim vplivom tudi najneznoslivejše razmere v prijetne. To je idealno govorjeno, ali — res ni in ne bo nikoli. Nočem slediti Tolstoju na nevarno in kočljivo polje njegovih nazorov o ljubezni, ki jih razvija v „Kreutzerjevi Sonati“, a podpišem sledeče besede Ellen Keyeve z obema rokama:

„Otrok ne bodo obvarovali pred možnostjo, ki bi jih prisilila odrasti ob razdejanem domačem ognjišču, ako napremo trdneje zakonske vezi, temveč jih bo obvarovala pred tem poglobljena resnoba ob sklepanju zakona, pred vsem pa poglobljen čut odgovornosti nasproti otrokom samim.“

Bodi tedaj le ljubezen ali v prvi vrsti resnost pred sklepom zaroke in poroke, resnost, ki vse preudari vse — preračuni. Preračuni, da! V tem ravno vidi pravo, za potomstvo skrbno ljubezen. Bolj idealna je ta negoli ona, ki lahkomišelnó greši na račun žive naše bodočnosti.

Ali zasledujmo nordiško pisateljico še nekoliko.

Pove nam, da večina novorojencev umira, ker je njihovim izven doma zaposlenim materam nemogoče jih dojeti. Dojenja pa rabi otrok vsaj skozi šest mesecev. Katera šolska oblast bo pa dovolila tak dopust poročni in službujoči učiteljici-materi, to vprašam. Nekdo je fantaziral o dveh, treh tednih dopusta, ki bi se ponavljali vsako drugo leto. To je pri vsem „idealizmu“ sofistično preračunjevanje in brezvestnost, da ne rečem nič drugega.

„Ali,“ pravi Ellen Key, „žena, ki si domneva materinstvo kot možnost, ali pa žena, ki ji je materinstvo že nada, ne sme

izpostavljati s prostovoljnimi ali proti njeni volji ji usiljenim delom življenskih in delavnih sil še ne rojenega potomstva, da potem rodi šibke, bolehné, fizično pohabljené in kasneje je zanemarjene otroke.“

„Vsaka zahteva po ravnopravnosti, kjer je ustvarila priroda neenakost, se izpremeni v zlorabo šibkejšega dela. Enakost ni pravičnost — nasprotno je često najbolj krvava krivica!“ vzklika Ellen Key na naslov gotovih „emancipat“ in njihovega stremljenja, ki se je po mojem naziranju izpremenilo že v nekako posredovalnico za ženske službe.

Že l. 1828., pravi Ellen Key, se je konštatovalo v raznih državah, „da je padlo število za vojaško službo sposobnih zaradi degenerirajočega vpliva ženskega in otroškega dela.“

A kaj je dovedlo ženo do dela izven doma ter do tega, da sedaj konkurira z moškimi na tem polju ter mu otežkuje, oziroma onemogoči ustanovitev družine, in kako bi se temu opomoglo? To je splošno socialno vprašanje, in rešila se bosta žensko vprašanje ter problem o preobrazbi današnje kapitalistične družbe skupno, ker sta si v tako ozki zvezi. Da se pa inteligentna žena takorekoč brez silnih povodov in še a priori ponuja v nadaljno izkoriščanje tudi za najsvetejšega in najbolj intenzivnega svojega socialnega delovanja, za svojega materinstva, tega — oprostite — ne umevam. In s tega stališča sodim jaz — boj za odpravo celibata učiteljic.

„Mati (ne žena!) je najdragocenejši del naroda, tako dragocen, da pospešuje človeška družba le lastno najvišjo blaginjo, ako čuva materinske funkcije. Intenzivno zaključene z rojstvom in hranitvijo otroka, temveč trajajo skozi vso vzgojo,“ pravi Ellen Key in dostavlja, da bo preobrazena človeška družba skrbela v prvi vrsti, da oprostí mater vsakega vnanjega dela za obstanek.

To so nazori, ki bi se zanje jaz v nemal ter bojeval do slednjega diha. In vem, da bi se bojeval za pravično stvar in vem, da bi me ne oplašila nobena iz žalostnih razmer izsiljena fraza o „svobodomiselnosti“, o „napredku“. In vem, da bi mi pritrdile vse, tudi izven doma delujoče matere brez izjeme. Ker posvetiti se družini in otroku ni le prva in najsvetejša naloga žene, temveč tudi njena najiskrenejša želja, skrita morda na dnu srca. Za uresničenje tega ideala bo se potegovala vsaka inteligentna žena, tudi če ni, kakor jaz, izkusila vse one dvomljive „izgoje“ od strani več ali manj pokvarjenih dekel, četudi ni izkusila „dobrot“ otroških vrtecev kakor jaz, o katerih pravi Ellen Key:

„Ustvariti novo generacijo izgojenih mater, ki bi imele med drugim osvoboditi otroke sistema otroških vrtecev, to je ena izmed nalog bodočnosti.“

Klic po materi, to ni samo moj klic, ki me ni nikdar božala materina roka; to je klic vsega v znoju svojega obraza se trudečega človeštva.

„Ali,“ pravi Ellen Key, „preustroj človeške družbe se prične s še nerojenim otrokom.“

Sebe in tega ubijati z napornim delom, pomenja tedaj, obupati nad bodočnostjo človeštva ter udajati se brez miselnó in brez pogojno izkoriščevanju sedanje kapitalistične družbe.

Pustimo v nemar bitja „tretjega spola“, preskočimo konkurenčni boj, ki bi zadivjal (kakor že v Ameriki) med poročenimi in samskimi delavkami, toliko duševnimi, kolikor ročnimi, krenimo k sklepu.

Pravi Ellen Key:

„Ali jaz hočem — že zaradi žen, zaradi otrok, zaradi človeške družbe — da ženske in moški resno premislijo sedanjí položaj ter izpredvidijo, da bo treba odločiti se v najbližjem času za eno od teh dveh: ali za tako preobrazbo mišljenja in delovanja današnje družbe, da bo večina žen zopet izročena materinstvu, ali pa za razkroj doma in nadomestitev tega z javnimi zavodi. Tretja možnost ne eksistuje.“

In s tem bi zaključil svojo temo, ki naj bo v svojih skromnih izvajanjih mal ali odkritosrčen donesek k razpravi o „celibatu učiteljic.“

Žal, da zaradi prostora nisem mogel razpravljati toli obširno o Ellen Keyevih nazorih, kakor bi hotel. Ali — zavračam še enkrat na original. O tej temi, ki zahteva, da se mož in žena vanjo poglobita, vem, da bodo tovarišice temeljito razmišljale. Tembolj sem o tem prepričan, če pomislim na izid slednjega glasovanja tretjega sestanka naših tržaških učiteljic slovenske narodnosti.

Spominjam se pri tej priliki tudi besed mestnega svetovaleca in deželnega poslanca mesta Trsta, ki mi je v prijateljskem pogovoru dejal sledeče: „Če pride vprašanje o nadaljnjem službovanju poročenih učiteljic kdaj na dnevni red, bom glasoval proti že s stališča, ker ne bi hotel, da že itak izkoriščano učiteljico še izkoristil nevreden človek, ki bi se ji bližal pod praporom laži-ljubezni.“

To se mi je zdelo še potrebno omeniti. Oprostite naj mi oni in one, ki sem jih tekom razprave nehote manj milo dirnil. Sveta stvar je to zahtevala.

Sprejeli bomo zlo, a zagovarjali ga ne bomo; stremili pa za ideali, ki so dosežni in tudi res ideali.

Škedenj pri Trstu, koncem marca 1910.
Ferdo Plemič.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Pod tem naslovom hočemo redno poročati o delovanju slovenskega štajerskega učiteljstva, ki je združeno v „Zvezi“.

Danes hočemo objaviti kratko zgodovino novih pravil ter podati poročilo o Zvezinih zborovanjih na belo nedeljo, dne 3. t. m., v Celju.*)

O novih pravilih.

Dosedanja „Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic“ se zove od 1. jan. 1910. naprej „Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem“.

Kakor znano tvorita naša slovenska „Zveza“ in pa „Verband der deutschen Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark“ skupno društvo imenovano „Steiermärkischer Lehrerbund“.

Zaradi enostavnosti smo mi svoja pravila prilagodili „Verbandovim“; zlasti se je zahtevalo, da stoji v pravilih določno povedano, da pristopi „Zveza“ k „Lehrerbundu“. To mora biti zaradi „Bundovih“ pravil.

Prvotna naša pravila, ki jih je predložil osnovalni odbor (Gradišnik, Strmšček, Fr. Krajnc, Fr. Ferline, in Fr. Brinar) je odobrila vlada dne 15. vel. srpana 1902.

Pri seji upravnega odbora dne 8. dec. 1907 se je sklenilo, da se društvena pravila preuredijo; zakaj dosedanja so pomanjkljiva zlasti glede našega stališča napram „Lehrerbundu“. Ker pa se zaradi tega pravila že preneajo, se naj sploh preuredijo tako, da bodo kolikor najbolj popolna in jasna. Vodstvo je pozvalo vsa svoja društva, naj se pri njih zborovanjih pretresa ta zadeva ter naj se mu pošljejo tozadavni nasveti. To se je tudi zgodilo. Glavni poročevalec, tovariš G n u s, je sestavil načrt novih pravil, ki so se prešetala dne 20. aprila 1908 na seji upravnega odbora v Celju ter predložila v potrditev.

Toda vlada ni potrdila pravil zaradi treh točk.

1. Ker ni bil v njih sedež društva določno naveden in je nedopustna točka, po kateri bi naj imela Zveza svoj sedež v bivališču vsakokratnega načelnika.

2. Bi se Zveza po v točki II. (3) razširjenemu namenu kot politično društvo kazala in ne odgovarjajo določbe pravil zahtevam §§ 30. in 33. zakona od 15. novembra 1867.

3. Se kaže določba točke XII., po kateri naj pripada društveno imetje v slučaju razpusta društva „Zvezi avstr. jugosl. učit. društev“ v oskrbovanje, tako dolgo kot nezakonita, dokler se ne doprinese dotična izjava radovoljnosti te Zveze.

*) V zadnji številki smo priobčili kratko poročilo o zborovanjih „Zveze“ po „Nar. Dnevniku“, sedaj pa prinašamo obširneje poročilo, ki nam ga je vposlal „Zvezni“ tajnik, tov. Šijanec.

Uredništvo.